

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Впродовж останнього століття вирішуються проблеми підвищення ефективності функціонування існуючої економічної системи та пошук нових факторів зростання. Перетворення у світовій економіці пов'язані з визнанням технологічних змін як ключового чинника сучасного розвитку, що супроводжується формуванням постіндустріального суспільства, якому притаманно зростання ролі наукоємного сектору, впровадження та поширення сучасних технологій, інформатизація суспільства, підвищення соціальних стандартів, тощо. Такі трансформації передбачають залучення інвестицій, розвиток ринку знань, впровадження в виробництво базових інновацій, здійснення проривних досліджень у новітніх галузях науки та техніки, нові форми організації виробництва, високі темпи оновлення основного капіталу.

Динамічний економічний розвиток для України неможливий без досягнення ефективного вписування української економіки у технологічну траєкторію еволюції людської цивілізації. Це означає, що повинна бути створена система державних пріоритетів у галузі науки та техніки, і першим кроком повинна стати об'єктивна економічна оцінка технологічного розвитку української економіки в контексті світової еволюції технологічних парадигм (укладів) з тим, щоб розробити і впровадити дієві інституційні, законодавчо-нормативні та економіко-мотиваційні заходи для забезпечення прискореного розвитку галузей 5-го та 6-го технологічних укладів [1, с. 128]. Створення нової моделі розвитку економіки неможливо без забезпечення необхідної динаміки оновлення технічної бази виробництва та впровадження нових технологій. Сьогодні загально визнаним є те, що саме інноваційно-інвестиційний розвиток є економікоформуючим процесом, а інноваційна політика розглядається як ключовий фактор соціально-економічного розвитку держави [2, с. 3]. У цьому контексті досягнення сталого економічного розвитку нашої країни повинно базуватися на розумінні сучасних тенденцій світової економіки. А з урахуванням того, що технологія знаходиться у безпосередньому зв'язку з машинами та обладнанням, потрібно визначити стратегію ефективного інвестування в активну частину основного капіталу відповідно до потреб модернізації вітчизняної господарчої системи та викликів світового розвитку. Таким чином, як визначають провідні світові економісти, сучасна техніка зумовлює посилення ролі сучасної держави [3, с. 21].

Участь держави в переорієнтації економіки і спрямування інвестиційних потоків в інноваційну сферу відбувається за допомогою реалізації групи методів. В якості основних цільових методів виділяють: пряму участь шляхом організації та бюджетного фінансування державних лабораторій та надання безкоштовних субсидій на проведення фундаментальних наукових досліджень, а також непряме регулювання діяльності у сфері інновацій, яке сьогодні переважно використовується у розвинених економічних системах у вигляді надання податкових та інших пільг для різних суб'єктів інвестиційної та інноваційної діяльності, тощо.

В якості основного аргументу, який наводиться з метою економічного обґрунтування необхідності державного регулювання інноваційної сфери, який впливає з відмінності індивідуальної і суспільної віддачі витрат на наукові дослідження, є поширена в сучасній науковій літературі думка щодо нездатності ринку забезпечувати адекватне вкладення ресурсів в науку. Що ринок, за відсутності спеціальних стимулів, не може гарантувати в принципі оптимальний, економічно і соціально прийнятний рівень наукових витрат. Ринок не тільки не спроможний бути контролюючою силою в економіці, але й все більше пристосовується до потреб господарських організацій. Сфері наукового виробництва притаманні особливості, які істотно відрізняють її від інших видів діяльності. Науковий продукт, як правило, потребує довгострокового періоду від створення до реалізації, та має високий рівень витрат, що потребує значно більшої надійності ринку. Витрати виробництва та пов'язаний з таким видом діяльності ризик може бути значно скорочений, якщо держава візьме на

себе фінансування великих технічних проєктів або гарантує ринок для продукції провідних у технічному відношенні галузей виробництва. Тому, виходячи з того, що ефективність використання науково-технічних досягнень визначається не тільки рівнем наукових досліджень і розробок в державі, а й комплексом заходів, які забезпечують впровадження (комерціалізацію) і поширення інновацій на ринку, в якості головних можна визначити розробку та реалізацію заходів для компенсації ринкового провалу, зменшення ризику, пов'язаного з проведенням дослідних робіт та іншими фазами інноваційного процесу.

Глибина спаду виробництва, зниження продуктивності капіталу визначаються істотною мірою станом науково-технічного прогресу та ступенем використання його здобутків. Такі негативні процеси гостро постають при незмінному технічному базисі. І навпаки, науково-технічний прогрес, застосування нової техніки забезпечують зростаючу віддачу [3, 4]. Однак в Україні держава продовжує підтримувати старі традиційні виробництва, які практично не мають інноваційної спрямованості, що не сприяє досягненню стратегічних цілей структурної трансформації. За визначенням провідних вітчизняних вчених, в країні ще не створено дієвого механізму забезпечення прогресивних технологічних змін. Державні інституції переважно підтримують існуючі виробництва і не мають достатніх коштів та мотивації для революційних інноваційних трансформацій. З іншого боку, недержавні та приватні комерційні структури сьогодні також не мають економічної мотивації займатися інноваційною діяльністю. Конкурентні фірми, які максимізують свій прибуток, виявляються неспроможними нести додаткові витрати, щоб потім отримувати монопольний прибуток інноватора, так само, як і нести економічну відповідальність, пов'язану із ризиком впровадження нової продукції чи освоєння нового ринку збуту та розвиток дослідних робіт.

На відсутності мотивацій щодо інноваційної діяльності у вітчизняного виробника акцентують увагу й В.В. Дементьев та В.П. Вишневський. Як визначають вчені, головна проблема складається у тому, що у вітчизняній економіці відсутній необхідний інвестиційний попит на інновації з боку підприємств. У цьому контексті, проблема зміни відношення підприємств до інновацій – це, перш за все, проблема зміни існуючого порядку господарювання та притаманних йому інститутів. По-друге, це темпи науково-технічного прогресу у світовій економіці. З одного боку, зниження фізичних витрат виробництва як результат інноваційних технологій випереджає можливості вітчизняних підприємств щодо утримання занижених цін на ресурси. З іншого, впровадження нових технологій призводить до отримання продукції з такими якісними характеристиками, які вітчизняна економіка вже не спроможна виробляти. Такі процеси стають причиною поступового зниження якісної «ніші» української продукції на світових ринках і створюють реальну загрозу витіснення з ринків взагалі. Умовою виживання вітчизняної економіки в ситуації, яка склалася, а також збереження українського суспільства в складі цивілізованих держав, стає не просто виробництво, а саме інноваційне виробництво. Таким чином, потреба в інноваціях досягла критичної маси, коли необхідна зміна порядку господарювання в цілому [4, с. 83].

1. *Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія : у 2 ч. – Ч. 1 / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 389 с.;*

2. *Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) / В.П. Соловьев — Киев: Феникс, 2006. — 560 с.;*

3. *Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. / Дж. Гэлбрейт. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Транзиткнига»; СПб.: Terra Fantastica, 2004. — 602 с.;*

4. *Дементьев В.В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ / В.В. Дементьев, В.П. Вишневский // Journal of institutional studies (Журнал институциональных исследований). Том 2, № 2. – 2010. – С. 81-95.*